DIGITALIZAREA PROCEDURII DE EXECUTARE: REALITĂŢI ŞI PERSPECTIVE

CZU: 347.952:004

Mihaela CĂPĂŢÎNĂ

Şcoala doctorală Ştiinţe Juridice,
Universitatea de Stat din Moldova

DIGITALIZATION OF THE EXECUTION PROCEDURE: REALITIES AND PERSPECTIVES

The experience of developing world information shows that building societies and information is a priority, it ensures a faster assurance of the state structure and justice is not an exception from it.Electronic services represent a more efficient, safer and cheaper alternative, which allows state structures to be closer to citizens. Within this interactive process new possibilities, but also new responsibilities, appear. One of the main problems is the need to possess certain knowledge in the field of I.C.T. for both the litigants and the exponents of the judiciary, it is imminent to change the mode of activity under the conditions of an interactive network structure.

Keywords: *e-Justice, electronic legal process, e-File, electronic auction, enforceable title in electronic format, fair trial, access to court etc.*

Experienţa dezvoltării informaţionale mondiale demonstrează că procesul edificării societăţii informaţionale este o cale prioritară, sigură şi reală în asigurarea dezvoltării accelerate a structurilor statale, justiţia nefiind o excepţie de la aceasta.

Satisfacerea efectivă şi concretă, într-un termen optim şi previzibil a drepturilor şi intereselor civile reprezintă dezideratul oricărui justiţiabil aflat în posesia unui titlu executoriu, fie că el este constituit dintr-o hotărâre judecătorească, fie dintr-un alt înscris având un asemenea caracter. Din această perspectivă, sistemul judiciar este privit ca un serviciu public chemat să acţioneze la cererea persoanei interesate, nu doar pentru a statua asupra conţinutului unui raport juridic civil şi a sancţiona formal neexecutarea culpabilă a obligaţiilor aflate în conţinutul acestuia, ci şi pentru a contribui, prin mijlocirea celor însărcinaţi de lege cu atribuţii exprese, la realizarea efectivă şi concretă a finalităţii urmărite de cel ale cărui drepturi au fost nesocotite.

Având în vedere că executarea silită reprezintă una dintre instituţiile fundamentale ale dreptului procesual civil şi o componentă importantă a justiţiei într-un stat de drept, încrederea publicului în actul de justiţie depinde într-o măsură importantă şi de eficacitatea mecanismelor de executare silită [1], fiind absolut necesar ca o hotărâre judecătorească obţinută în urma unui demers judiciar, de multe ori, de durată şi cos-

tisitor, să aibă o finalitate practică concretă, astfel încât justițiabilul să conştientizeze beneficiile rezultate din obținerea unui rezultat pozitiv în cadrul procesului [2]. În caz contrar, în lipsa unor mijloace procedurale coerente, clare, suple şi rapide care să garanteze ducerea la îndeplinire efectivă a titlului executoriu, partea ar fi în imposibilitate de a se bucura de câştigarea procesului, titlul executoriu conferind, astfel, creditorului doar un drept teoretic şi iluzoriu [3].

În acest sens, prezintă interes faptul că statul Republica Moldova conştientiza, încă în anul 2007, necesitatea digitalizării sistemului de justiție, cu precădere a procedurii de executare. Astfel, în Hotărârea Guvernului nr.1520 din 29.12.2007 cu privire la aprobarea Concepției Sistemului informațional automatizat „Registrul procedurilor de executare" se menționează: „Succesul funcționării sistemului de executare silită depinde, în mare măsură, de înzestrarea lui cu tehnici noi de administrare, resurse tehnologice şi de capacitatea de utilizare a tehnologiilor informaționale în procesele funcționale şi administrative...".

În vederea atingerii acestor deziderate, şi nu doar, potrivit proiectului hotărârii privind adoptarea conceptului tehnic al Sistemului informațional automatizat „Registrul procedurilor de executare" [4], Guvernul Republicii Moldova îşi propune crearea Sistemului informațional automatizat „Registrul procedurilor de executare" (în continuare – SIA „RPE"), care va permite constituirea unei baze de date ce va servi drept sursă unică şi uşor accesibilă pentru evidența dosarului electronic al procedurii de executare. Astfel, prin intermediul SIA „RPE" se intenționa realizarea următoarelor obiective:

1) accesarea informației cu caracter public ce vizează activitatea sistemului de executare a hotărârilor judecătoreşti din Republica Moldova;

2) asigurarea accesului online la dosarul electronic al procedurii de executare;

3) verificarea online privind existența faptului demarării procedurii de executare în privința unui bun;

4) căutarea rapidă a informației aferente debitorilor sau bunurilor supuse sechestrului;

5) automatizarea proceselor de gestiune şi trasabilitate a procedurilor de executare;

6) consolidarea unei arhive digitale a dosarelor de executare;

7) reducerea numărului sesizărilor cetățenilor Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, privind neexecutarea hotărârilor judecătoreşti [5].

Având în vedere faptul că proiectul menționat *supra* este unul ambițios şi complex, el rămâne a fi în curs de implementare; or, la etapa actuală, anul 2021, nu putem vorbi despre atingerea pe deplină a obiectivelor propuse, însă nu putem nega nici schimbările produse, deoarece în prezent în cadrul unei proceduri de executare pot fi utilizate unele produse ale digitalizării, cum ar fi: accesarea informației de pe portalul instanțelor de judecată; verificarea informației prin intermediul SIC „Acces Web"; accesarea informațiilor din cadrul RBI; etc. Astfel, este evident faptul că accesul IT la informații poate contribui la o mai mare autonomie în îndeplinirea sarcinilor propuse întru executarea conformă a unei hotărârii devenite definitivă şi executorie.

Menționăm faptul că, odată cu adoptarea Legii nr.17 din 05.04.2018 pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, cunoscută şi sub genericul *Simplificarea Codului de procedură civilă,* o atenție deosebită a fost acordată creării unei sinergii între sistemul e-Dosar sau sistemul judiciar informațional (S.I.J.) pilotat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova şi cadrul legal de referință, care să asigure funcționalitatea sistemului respectiv, scopul modificărilor date fiind digitalizarea procedurilor judiciare civile.

Astfel, digitalizarea procedurii de executare rămâne un obiectiv actual şi stringent pentru sistemul de justiție moldav. Modificările de ultimă oră operate la Codul de procedură civilă (CPC) generează, indubitabil, necesitatea racordării şi sincronizării prevederilor Codului de procedură civilă cu cele ale Codului de executare (CE), astfel încât beneficiile unei justiții digitalizate să nu se refere doar la etapa judiciară, ci şi la etapa post-judiciară, prin aceasta urmărindu-se să fie asigurate garanțiile dreptului la un proces echitabil.

Dat fiind faptul că în prezent procedura de executare se caracterizează printr-un formalism şi materialism sporit, adică procedura de executare se intentează (cu excepțiile de rigoare) la cererea creditorului (materială cu semnătură olografă), în prezența unui titlu executoriu (material semnat olograf de instanța de judecată), comunicarea actelor către debitor se face în format material, obligatoriu cu dovada recepționării, orice măsură aplicată se transmite către organul abilitat, pentru înregistrare, iar aceasta din urmă confirmă prin scrisoare înregistrarea măsurilor dispuse etc., practici care nu au ca rezultat decât executarea hotărârilor judecătoreşti cu încălcarea termenului rezonabil pentru aceasta. În acest sens, implementarea procedeelor electronice în cadrul procedurii de executare comportă nu doar necesitatea de racordare la realitățile actuale, dar şi obligația statului de a asigura, prin intermediul organelor sale, executarea exactă şi în termene proxime a unei hotărâri judecătoreşti, într-o aşa manieră încât să fie consumate cât mai puține resurse pentru obținerea rezultatului scontat, adică respectarea dreptului la un proces echitabil, care acoperă şi procedura de executare a hotărârilor [6].

Este evident faptul că societatea, inclusiv justiția, nu mai poate eluda formatul electronic, însă, deopotrivă cu aceasta, în procesul de digitalizare a justiției trebuie să fim conştienți şi de faptul că dependența crescută de tehnologie şi de cei care o controlează poate reprezenta un risc pentru justiție.

În acest sens urmează a fi precizat următorul fapt: tehnologia trebuie să fie adecvată procesului judiciar, precum şi pentru toate aspectele legate de munca unui executor judecătoresc în procedura de executare a unei hotărâri, astfel încât implementarea procedeelor electronice să fie conformă conceptului de proces echitabil şi de respectare a accesului la justiție, acestea urmând să furnizeze informații complete, corecte şi actualizate privind procedura de executare, ce constituie un aspect fundamental al garanției privind accesul la justiție identificate în articolul 6 din Convenție (CEDO) [7].

Astfel, putem constata cu uşurință că unul dintre aspectele principiului accesului liber la justiție presupune asigurarea posibilității executării efective a hotărârilor judecătoreşti, fapt ce constituie scopul primar al procesului civil. Curtea Europeană

a Drepturilor Omului menționează, în acest sens, obligația pozitivă a statului de a organiza un sistem de punere în executare a hotărârilor judecătoreşti care să fie eficient din punct de vedere normativ şi jurisprudențial, sistem care trebuie pus în aplicare fără întârziere [8].

Potrivit părții a II-a a Planului de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022 [9], crearea unui sistem al justiției independent, eficient, transparent şi accesibil este determinată şi de facilitarea accesului la justiție, prin asigurarea accesului la justiție în mod egal pentru toți, iar în partea ce ține de asigurarea accesului la justiție prin crearea dosarului electronic este prevăzută, inclusiv, revizuirea/modificarea Codului de executare.

Mai mult ca atât, potrivit pct.3 subpct.1) lit.m) din Regulamentul privind organizarea şi funcționarea Sistemului informațional judiciar [10], una dintre funcțiile Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD) – aplicație unică de documentare automatizată, evidență şi control al activității de gestionare electronică a dosarelor şi altor materiale procesuale emise de instanțele de judecată – este *evidența automatizată şi remiterea spre executare a titlurilor executorii*.

Pentru a face posibilă emiterea/eliberarea titlurilor executorii în formă electronică, cadrul normativ la care am făcut referință este insuficient în acest sens, fără a fi operate modificările de rigoare în Codul de executare al Republicii Moldova. Sau, actualmente, reieşind din prevederile art.14 alin.(2) CE, potrivit căruia titlul executoriu, eliberat în temeiul unei hotărâri judecătoreşti, se semnează de către judecător şi grefier şi se certifică cu ştampila instanței de judecată, deducem că unica modalitate de eliberare a acestuia este forma scrisă pe suport de hârtie, iar pentru a face posibilă transmiterea prin intermediul PIGD este necesară crearea conceptului de titlu executoriu în format electronic.

Necesitatea modificării Codului de executare derivă nu doar din obligația autorităților de a sincroniza prevederile actelor normative (la caz, cele ale Codului de procedură civilă) cu cele ale Codului de executare, dar şi din obligația statului de a crea norme corespunzătoare realităților actuale de dezvoltare a societății.

Prin implementarea SIA „RPE" sau, cu alte cuvinte, prin digitalizarea procedurii de executare silită se are în vedere intențiile autorităților de a optimiza activitatea executorilor judecătoreşti, precum şi cea de urmărire, ceea ce va avea un impact benefic atât pentru cetățeni, agenții economici, autoritățile publice, cât şi pentru executorii judecătoreşti. Considerăm că în această ordine de idei o atenție deosebită merită una dintre instituțiile centrale ale executării silite, şi anume – vânzarea bunurilor sechestrate în cadrul executării silite – prin organizarea licitațiilor electronice în rețeaua Internet, prin crearea unei platforme speciale unice, în acest sens, sau a unei extensii la platforma e-Executare[11].

Concluzii

În urma analizei efectuate deducem importanța procedurii de executare ca fază a procesului civil care, dintr-o perspectivă structurală, constituie în cele mai multe ca-

zuri ultima fază a procesului civil şi în acelaşi timp una dintre formele de manifestare a acțiunii civile.

Având în vedere că prezentul articol este un studiu al conceptului de procedeu electronic în cadrul procedurii de executare silită, al avantajelor, dezavantajelor şi specificului acestuia corelat cu reglementările actuale, în final nu avem cum să nu remarcăm necesitatea modificării Codului de executare, care în prezent nu mai corespunde realităților societății şi nu este în măsură să ofere garanțiile necesare justițiabilului pentru o executare rapidă şi conformă, care să asigure respectarea atât a drepturilor şi intereselor creditorului, cât şi pe cele ale debitorului.

Astfel, avantajele instituirii titlului executoriu electronic, e-dosarului de executare şi a licitațiilor electronice sunt incontestabile; or, principala tendință în modificarea legislației procesual civile este facilitarea accesului la justiție şi transparentizarea procesului.

Iminența reglementării procedeelor electronice în cadrul procedurii de executare nu derivă doar din rapiditatea evoluției tuturor sferelor, ci şi din instituirea unor reglementări în cadrul Codului de procedură civilă la care trebuie racordate restul actelor normative. În acest sens cu titlu de exemplu putem vorbi despre prevederea de la art.163 alin.(1) CE, potrivit cărora cererea (inclusiv contestațiile împotriva procesului-verbal cu privire la licitație şi sau orice alte acte emise în cadrul procedurii de vânzare la licitație) se judecă în condițiile Codului de procedură civilă. Prin urmare, din momentul creării condițiilor tehnice privind circulația actelor prin intermediul PIGD, potrivit art.166 alin.(7) CPC, în cazul persoanelor fizice reprezentate de avocați şi al persoanelor juridice va fi obligatoriu depunerea contestațiilor în formă de document electronic semnat cu semnătură electronică calificată avansată prin intermediul PIGD. Astfel, modificarea Codului de executare al Republicii Moldova este inevitabilă.

În acest sens relevăm faptul că tehnologiile digitale pot fi utilizate în sistemele judiciare pentru a promova aderarea la standardele statului de drept şi pentru a asigura exercitarea drepturilor fundamentale şi respectarea acestora. Astfel, suntem convinşi că digitalizarea în continuare a sistemelor judiciare (din care face parte şi procedura de executare) are un potențial enorm, care facilitează şi îmbunătățeşte accesul cetățenilor la justiție. Instrumentele digitale pot contribui la o mai bună structurare a procedurilor şi la automatizarea şi accelerarea gestionării sarcinilor standardizate şi uniforme, sporind astfel eficacitatea şi eficiența procedurilor în fața organelor statale.

Referințe:

1. GÂRBULEȚ, I., OPRINA, E. *Tratat teoretic şi practic de executare silită.* Bucureşti: Universul Juridic, 2013, p.750.
2. VOICU, M. Procedura executării silite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului – CEDO. În: *RRDJ*, 2012, nr.5, p.17-36.
3. BÎRSAN, C. *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole.* Vol.I. *Drepturi şi libertăți.* Bucureşti: All Beck, 2004, p.680.

4. Proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Conceptului tehnic al Sistemului Informațional automatizat „Registrul procedurilor de executare”.
5. *Ibidem.*
6. COBAN, I., COTOROBAI, R. Titlul executoriu în format electronic – un prim pas spre digitalizarea executării silite. În: *Rezumate ale comunicărilor la Conferința ştiințifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare şi inovare”* (7-8 noiembrie 2019). Chişinău, 2019, p.103-107.
7. Consiliul consultativ al judecătorilor europeni, opinie consultativă. În: *Justiția şi Tehnologiile Informatice*, 2001, nr.14.
8. CtEDO, cauza *Fuklev vs.. Ucraina*, hotărâre din 7 iunie 2005, § 84.
9. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.295-308, art.457.
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.794 din 01.08.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.321-332, art.857.
11. SELEGEAN, M. *Dreptul la un proces echitabil. Articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului.* Bucureşti: I.N.M., 2005, p. 250.